

УДК 327.3(470+571+477)"Ярославна"

*Є. Б. Тихомирова, проф., д. політ. н., зав. кафедри
міжнародної інформації Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки
(Україна, м.Луцьк)*

Єврорегіон «Ярославна» в умовах протистояння України і Росії

*Роботу виконано на кафедрі міжнародної
інформації СНУ ім. Лесі Українки*

*Проаналізовано питання транскордонної співпраці
України і Росії в умовах конфліктного протистояння країн у
2014 р., оцінки ситуації навколо єврорегіону «Ярославна» з боку
представників влади прикордонних Сумської та Курської
областей. Автор констатує, що тут транскордоння втрачає
перспективи розвитку, а інформаційна взаємодія
перетворюються в інформаційне протистояння.*

*Ключові слова: інформаційна взаємодія, єврорегіон,
конфліктне протистояння, транскордонне співробітництво,
Росія, Україна, «Ярославна».*

Tykhomyrova E. B. Euroregion "Yaroslavna": anniversary, which did not take place . Analyzed problems of transboundary cooperation between Ukraine and Russia in the context of conflict confrontation countries in 2014 year. Assess the situation around the Euroregion "Yaroslavna" by the authorities border areas of Sumy and Kursk. The author states that here transboundary losing prospects, and information interaction transformed into informational confrontation .

Key words: information interaction, euroregion, conflicting confrontation, cross-border cooperation, Russia, Ukraine, "Yaroslavna".

Актуальність дослідження обумовлена, по-перше, важливістю транскордонного співробітництва для Сумської області України, яка сьогодні межує з Брянською, Курською та Белгородською областями Російської Федерації. По-друге, конфліктне протистояння України і Росії у 2014 р. радикально змінила відносини між ними на всіх рівнях, зокрема транскордонному, а тому існування єврорегіонів східнослов'янської вісі – «Ярославна», «Слобожанщина» та «Донбас» опинилося під питанням, що не може не викликати увагу дослідників.

Метою нашого дослідження є аналіз кризової ситуації, що склалася у 2014 р. навколо єврорегіону «Ярославна», який донедавна вважався найбільш перспективним багатьма дослідниками обох країн, а тепер опинився на межі руйнування завдяки дестабілізації відносин між Україною і Росією.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Курську та Сумську області вже з 2001 р. пов'язувала угода про співпрацю. Знаковим

для співробітництва цих областей стало 24 квітня 2007 р. [7], коли був утворений євро регіон «Ярославна». Його учасники по обидва боки кордону сподівалися, що він сприятиме подальшому розвитку як взаємодії українських та російських областей, так і з європейськими партнерами.

Метою створення євро регіону став розвиток різних напрямків співробітництва прикордонних територій, зокрема: економічний розвиток; комунікації, транспорт і зв'язок; наука, нові технології, освіта; поліпшення стану навколишнього середовища; реалізація державної молодіжної політики; ліквідація надзвичайних ситуацій, стихійних лих та їх наслідків; сприяння розширенню контактів між жителями прикордонних територій, розвиток співробітництва між установами та організаціями, а також суб'єктами господарської діяльності; спрощення прикордонних формальностей з метою полегшення перетину кордону фізичними та юридичними особами; поліпшення якості життя населення за допомогою розробки та реалізації заходів щодо збільшення зайнятості; розвиток регіональної економіки областей за допомогою поліпшення інфраструктури прикордонних районів [1, 27-28].

Вважають, що за час існування євро регіону «Ярославна» були досягнуті позитивні результати у зовнішній торгівлі, співпрацю на рівні міст і районів, освіті, культурі, спорті, туризмі, молодіжній сфері, облаштуванні інфраструктури кордону. [1, 6]. Наприкінці 2013 р. відбулося чергове засідання Ради євро регіону «Ярославна» і курско-сумської робочої групи за участю губернатора Курської області та Першого заступника голови Сумської ОДА, де розглянуто питання співпраці у науковій сфері та освітній галузі, облаштування пунктів пропуску за спрощеною системою для жителів прикордонних

регіонів на державному кордоні у межах Сумської та Курської областей, тощо, його представники взяли участь у Генеральній асамблеї і щорічній конференції Асоціації європейських прикордонних регіонів (АЄПР), у III кварталі 2013 р. було проведено ряд спільних заходів з регіонами України та затверджено План роботи єврорегіону на 2014 рік [9].

До недавнього часу цей єврорегіон вважався прикладом ефективного міжрегіонального співробітництва між Росією та Україною і позитивно оцінювався по обидва боки кордону:

- «На Сумщині активізовано роботу з впровадження європейської регіональної політики у сфері розвитку транскордонного співробітництва. Як результат – співробітництво Сумської та Курської областей у рамках єврорегіону «Ярославна» було високо оцінено під час проведення Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи у Страсбурзі» – так у листопаді 2013 р. охарактеризував майже сьомірічне існування єврорегіону заступник голови Сумської ОДА [10].

- «Ми разом працюємо над розвитком регіонів, розбудовуємо території та підвищуємо рівень життя людей», – наголошував губернатор Курської області [3]. Він так оцінював досягнення спільних зусиль: «Саме головне – ми це бачимо щодня у відносинах наших людей. Вони задоволені сьогодні в основному – жителі наших особливо прикордонних районів. Влади й Курської, і Сумський областей, співробітничаячи, допомагають їм, по-перше, мати добрі відношення, гарний доступ друг до друга, разом проводити свята, обговорювати все, що вони бажають, оскільки в нас на муніципальному рівні сьогодні 14 угод. Це дорогого коштує» [2].

Наведені оцінки фактично стосуються бачення транскордонної взаємодії до 2014 р. Зараз ситуація різко змінилася. Українсько-російський конфлікт негативно впливає як на економічні показники обох учасників єврорегіону, так і на політичну взаємодію. Виконання зобов'язань між ними призупинено, хоча і повністю від нього не відмовилися. Як пишуть сумські ЗМІ, глава облдержадміністрації Сумської області повідомляв, що зараз може бути переглянуто співробітництво з Курською областю в рамках україно-російського єврорегіону «Ярославівна». Він «вважає, що у зв'язку з останніми подіями, необхідно переглянути в якому контексті буде тривати співробітництво. Чи буде ця програма взагалі діяти. Якщо це профанація – тоді необхідно дійсно провести ревізію й позакривати програми, які не працюють, тому що вони не потрібні тільки для того, щоб вони були. Ми повинні розуміти, що робота й співробітництво тільки «для галочки» нам не потрібні [8].

На думку курських представників влади, після відомих подій в Україні, єврорегіон, зважаючи на все, «наказав довго жити», на офіційному рівні всі заходи й зустрічі виявилися замороженими. Якщо ще в лютому губернатор Курської області говорив про можливе продовження співробітництва, то тепер він стверджує, що це неможливо. «Співробітничати попросту нема з ким», – заявляв у березні глава Курської області. Керівництво Сум змінилося, тому чергове засідання в рамках єврорегіону, намічене на квітень, проводиться не буде. «А поки нема з ким проводити! Ми зараз робимо всі, щоб контактували господарники. Поки ті зв'язки, які вдалося налагодити – і з сумськими підприємствами, і з дніпропетровськими, і з донецькими – вони діють. Але на офіційному рівні, на рівні

керівників – тут доти, поки наше керівництво й українське не визначаться, ми не можемо самі проявляти ініціативу й працювати з людьми, яких наша влада, і абсолютно правильно, уважає нелегітимними», – пояснював губернатор [4].

Статутні документи єврорегіону «Ярославна» припускали можливість припинення його дії, зокрема в них говорилось: «єврорегіон припиняє свою діяльність у випадку й по підставах, передбаченим чинним законодавством Російської Федерації й України, а також за згодою Сторін [1, 32]. Жодна з цих підстав сьогодні відсутня, проте має місце не передбачуваний чинник, а саме – 27 лютого 2014 р. Росія розпочала проти України силове захоплення території Криму, що супроводжувалась окупацією півострова російськими спецпризначенцями та проросійськими воєнізованими формуваннями. Уздовж кордону з Україною зараз, за даними супутникових зйомок і військової розвідки, Росія тримає близько 50 тис. військових. На думку головнокомандувача об'єднаних сил НАТО в Європі Ф.Брідлава, сили Росії «готові до удару й можуть виконати поставлене завдання за три-п'ять днів, якщо дістануть відповідний наказ» [5]. Зрозуміло, у таких умовах взаємодія між учасниками єврорегіону «Ярославна» поступово припиняється.

Разом з тим, готовність до транскордонної співпраці місце на рівні громадянського суспільства. Про це свідчать результати дослідження громадської думки мешканців різних регіонів України, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 25 по 29 квітня 2014 р.² [6]. Вплив Росії на Сході³ оцінюється

² Опитано 2012 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України за винятком Криму за вибіркою, що репрезентує доросле населення за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором

негативно лише 44,2% респондентів, на Заході – 97,4%. На Сході громадяни частіше віддають перевагу вступу до Митного союзу (38%), ніж до ЄС (25%). Пріоритетними напрями зовнішньої політики для України респонденти Заходу та Центру вважають відносини з країнами Європейського Союзу, а Сходу – з Росією:

Пріоритетні напрями зовнішньої політики для України	Захід	Центр	Південь	Схід
Відносини з країнами Європейського Союзу	85,9	67,2	31,6	24,4
Зі США	3,4	0,7	0,0	0,4
З Росією	1,0	4,8	21,9	36,3
З іншими країнами СНД	0,0	4,9	9,3	12,0
З іншими країнами	1,9	3,2	14,4	5,1
Важко відповісти	7,9	19,2	22,8	21,8

Відповідаючи на питання, якою повинна бути політика України щодо Росії, респонденти Сходу говорять про поглиблення співпраці:

респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95 [6].

³ Захід: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області. Центр: Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська (розміщена на східному українсько-російському кордоні, тому, на нашу думку, скоріше має бути віднесена до умовного регіону «Схід»), Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області та місто Київ. Південь: Миколаївська, Одеська, Херсонська області. Схід: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області [6].

Політика України щодо Росії	Захід	Центр	Південь	Схід
Поглиблення співпраці	5,3	9,3	29,3	41,0
Зменшення співпраці і впливу Росії на Україну	47,0	42,0	28,4	22,1
Згортання співробітництва з Росією	34,1	26,0	19,1	12,3
Важко відповісти	13,7	22,7	23,3	24,7

Ще один соціологічний чинник свідчить про певну можливість повернення до співпраці між українськими та російськими областями – оцінка українців і росіян як дружніх (68,1% опитаних) та братніх народів. (62% опитаних). Інакше думають відповідно 22,8% і 28% опитаних. Позитивна думка властива мешканцям всіх регіонів (від 50,4% на Заході до 85% на Сході). Водночас, у Центрі, Півдні і Сході більшість громадян поділяють думку про те, що українці і росіяни є братніми народами, на Заході 52,8% опитаних з цим не згодні. [6].

Отже, до 2014 р. єврорегіон «Ярославівна» вважався прикладом ефективного міжрегіонального співробітництва між Росією та Україною, позитивно оцінювався по обидва боки кордону та в Європейському Союзі. Проте останні події свідчить, що питання продовження роботи єврорегіону зараз не може бути визначено однозначно: 40% мешканців Сходу дотримуються думки, що між Україною та Росією йде війна (39% дотримуються протилежної точки зору) [6]. Транскордоння втрачає перспективи розвитку, а інформаційна взаємодія

перетворюються в інформаційне протистояння. Відновить чи не відновить україно-російський єврорегіон «Ярославівна» свою діяльність у перспективі, зараз також сказати складно. Дії Росії однозначно спрямовані не лише на протидію євроінтеграційній політиці України, але і свідчать про відхід від концепції єврорегіону як форми співпраці, що має на меті поступове входження в євроінтеграційні структури та і є своєрідним інструментом інтеграції учасників в європейські структури. Агресія Росії поставила на порядок денний питання загальної переоцінки стратегії транскордонного співробітництва України і Росії, відмови від європейської політики Росії та створення глобальної небезпеки.

Джерела:

1. Еврорегион «Ярославна». – Сумы, 2012. – 32с.
2. Еврорегион «Ярославна» укрепляет взаимовыгодное сотрудничество [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://seyminfo.ru/evroregion-yaroslavna-ukreplyaet-vzaimovigodnoe-sotrudnichestvo-2.html>
3. Єврорегіон «Ярославна» – взаємовигідна співпраця областей-побратимів [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/component/content/article/65-priorityty/rehionalnyi-komitet-z-ekonomichnykh-reform/novyny/4480-yevrorehion-yaroslavna-vzayemovyhidna-spivpratsya-oblastey-pobratymiv.html>
4. Курско-Сумской Еврорегион «Ярославна» находится на грани краха (видео) [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://www.46tv.ru/new/power/002596/>

5. Перед бурею. Утримати українські території Росії буде важче, ніж загарбати [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/108606>

6. Результати соціологічного дослідження «Зовнішньополітичні орієнтації громадян України» [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=477

7. Соглашение о создании еврорегиона «Ярославна» [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://kurskduma.ru/inf/sogl240307.php>

8. Сумщина может пересмотреть сотрудничество в рамках украино-российского Еврорегиона «Ярославна» [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://www.0542.ua/news/490287>

9. Официальный сайт Администрации Курской области [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://adm.rkursk.ru/index.php?id=153>

10. Україна – перша з держав східного партнерства, яка планує підписати угоду про асоціацію з ЄС [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/2012-02-03-07-53-57/4556-ukrayina-persha-z-derzhav-skhidnoho-partnerstva-yaka-planuye-pidpysaty-uhodu-pro-asotsiayu-z-yes.html>